

др Милош Јончић¹

„ПОЈАС И ПУТ” НЕКИ БЕЗБЕДНОСНИ ИЗАЗОВИ²

Народна Република Кина је својом иницијативом „Пут и појас“, „Нови пут свиле“ исказала своје тежње да прерасте у глобалну првенствено економску силу, а затим у светску силу у пуном капацитету. На свом путу остваривања те своје тежње Кина ће имати много препрека и изазова. Један од основних изазова јесте питање безбедности целокупног пројекта „Појас и пут“. У овом раду су приказани неки од изазова и претњи који, на простору Балкана, могу стајати на реализацији овог пројекта. Важно је истаћи да се низ изазова могу прелити са глобалног на регионални ниво. Изазови који стоје на путу реализацији овог пројекта могу бити они који проистичу из неког облика употребе силе, али могу бити везани за претње које се тичу безбедности, а нису повезани са применом и употребом силе. Било да су везани за употребу силе или неку од претњи које нису везане за употребу силе изазови могу бити регионалног и глобалног карактера. Ипак не сме се међу њима повући оштра линија. Циљ рада је да укаже на одређене изазове и претње и на чињеницу да се често ови изазови и претње преливају и није могуће установити који од њих представљају кључну претњу.

Безбедносни изазови у било ком региону на свету првенствено зависе од међудржавних односа у том делу света. Битна ставка по овом питању

---

¹ Милош Јончић, Истраживач сарадник, Институт за међународну политику о привреду, mjoncic@diplomacy.bg.ac.rs.

² Чланак је резултат истраживања у оквиру научног пројекта „Србија у савременим међународним односима: Стратешки правци развоја и учвршћивања положаја Србије у међународним интегративним процесима – спољнополитички, међународни економски, правни и безбедносни аспекти“, финансираног од стране Министарства науке и технолошког развоја Владе Републике Србије (евиденциони број: 179029), а реализује се у Институту за међународну политику и привреду у периоду од 2011. године.

је и однос великих сила према поједним државама у том региону. Подршка или анимозитет, великих сила, према појединим државама може снажно утицати и на односе у одређеном региону. Ова тврдња се снажно остварила на простору који се данас назива Западни Балкан.³ Ситуација у овом региону је под утицајима историјских фактора али и утицаја великих и регионалних сила прилично нестабилна. Ако на то додамо чињеницу да су Румунија, Бугарска, Словенија и Хрватска чланице Европске уније (ЕУ), да Србија, Албанија, Македонија и Црна Гора су формални кандидати, док је Босна и Херцеговина и даље потенцијални кандидат, можемо закључити да се у блиској будућности не може очекивати потпуна стабилност овог региона. Још једна чињеница не иде на руку стабилности у овом региону, а то је директно повезано са једном од великих светских сила. Став држава региона према чланству у НАТО пакту (North Atlantic Treaty Organization) такође не иде на руку потпуној стабилности у региону.

Црна Гора је постала пуноправна чланица НАТО-а. Македонија има амбиције да постане чланица НАТО-а, али ту ситуацију у дестабилизује однос Македоније и Грчке око назива Македоније. Ипак од последњих сусрета државних делегација види се напредак, који може да доведе до решења овог питања. Србија је једина држава на Балкану која није чланица НАТО-а, али је уједно и војно неутрална држава.⁴ Босна и Херцеговина за сада није исказала претензије за чланство али је сложеност односа у самој држави значајн изазов за стабилност Балкана.

Балкан и даље суочен са бројним изазовима, пре свега са организованим криминалом, корупцијом, претњом територијалном интегритету појединих држава, политичким немирима, као и са угрожавањем елементарног права на живот у миру.⁵ Може се с правом

³ Око самог термина „Западни Балкан“ има много несугласица међу теоретичарима геостратегије и међународних односа. Са друге стране чини се да се географи никако не могу сагласити са констатацијом да се простор данашње Србије, Црне Горе, Македоније, Босне и Херцеговине назове „Западни Балкан“.

⁴ Више о неутралности у Милош Јончић, „Генеза неутралности у изворима међународног права“ у *Утицај војне неутралности србије на безбедност и стабилност у Европи*, ур. Срђан Т. Кораћ, Институт за међународну политику и привреду, Hanns Seidel Stiftung – Канцеларија за Србију и за Црну Гору, Београд, 2016. стр. 11-29.

⁵ Игор Баришић, Мирослав Талијан и Хатица Бериша, *Балкан – изазови, ризици и претње*, Војно дело, Министарство одбране Републике Србије, (2) лето/2014, година LXVI, стр. 72-92.

поставити питање да ли постоји интерес „великих светских играча” за потенцијалним кризним жариштем. Балкан је одувек важио за „лако запаљив” регион. То питање је у сваком случају оправдано, јер изазивање криза и управљање њима представља основу доминације и остваривања интереса великих сила или оних које то желе да постану.⁶

Државе које данас чине Балкан су Грчка, Албанија, Македонија, Бугарска, Румунија, Србија, Црна Гора и Босна и Херцеговина. У географском смислу „европске Турске”, мало подручје око Истанбула представља део Балкана.⁷

Специфичности региона везане за наслеђе ратних сукоба, слабе и нестабилне државе, етничке тензије и спор процес транзиције изазивају отпор и скепсу да би земље региона унапредиле живот у ЕУ. Тој неповољној слици региона доприносе и бројне билатералне несугласице и отворена питања међу њима, као и са суседима који су у ЕУ; прилив лажних азиланата из региона који је пратио визну либерализацију и малобројне и спорадичне информације о Западном Балкану, које се углавном односе на интерне или билатералне кризе и тензије.⁸

То је последица међусобног деловања два битна чиниоца. С једне стране, чињеница да је модерна историја простора Балкана текла под пресудним утицајем спољних сила, док су локални актери били углавном само учесници сукоба, али нису могли пресудно да утичу на њихов коначан исход.⁹

Сарадња између Народне Републике Кине и држава Југоисточне Европе карактеришу нови трендови. Неки аутори те нове трендове сврставају у три групе први је прелазак са промоције узајамног политичког поверења и заједничког разумевања сарадње на ниво који подразумева унапређење конкретних и прагматичних пројеката сарадње; други је прелазак са тражења могућности на покретање, примену или чак реализацију различитих пројеката; трећи обухвата прелазак с промоције билатералних односа између Кине и појединачних земаља Средње и Источне Европе (СЕЕ – Central and Eastern European Countries) на

---

⁶ *Ibid.*

⁷ *Ibid.*

⁸ Јелица Минић, „Промењени контекст проширења Европске уније – шта да се ради?“, у *Изазови спољне политике Србије*, ур. Јелица Минић, Европски покрет, Београд, 2015. стр. 24.

⁹ *Ibid.*

испитивање могућности за мултилатералну сарадњу кроз међународне пројекте – овај трећи тренд захтева ближу сарадњу Кине са европским подрегионима.¹⁰

Од покретања иницијативе „16 + 1“ није прошло много времена, а она је од пројекта на папиру прераска у стабилну иницијативу са институционализованом сарадњом између држава чланица. Стабилни механизми сарадње већ су формиран и огледају се у годишњим самитима, састанцима лидера земаља чланица, одржавање форума који за циљ имају економску и трговинску сарању...

Нови пут свиле не представља само економско-трговински пут, већ на ширем нивоу се ствара заједница са „заједничким интересима, судбином и одговорношћу”, а у глобалним међународним односима допринео успостављању мултиполарног света, за шта се Кина залаже.¹¹

Заједничка подршка у геостратешким питањима је веома важна. Народна Република Кина не признаје Косово као независну државу. С друге стране, Србија подржава став Кине о питању Јужног-кinesког мора. У својим последњим изјавама Председник НР Кине Си Ђипинг (Xí Jīnpíng) је Кинеско-Српско пријатељство окарактерисао ка „гвоздено“ (“Iron friendship”).¹²

Велике силе су се према државама у овом региону односиле углавном као према подређеним земљама. Никад нису гледали на балканске земље као равноправне партнере. Кина је прва светска сила која долази на Балкан да сарађује као равноправни партнер, иако је њена економска снага не мерљиво већа у односу на све државе региона. Ово је нешто што поставља Кину у другачији положај у односу на друге светске силе. Војне,

¹⁰ Др Лонг Јинг, „Будућност сарадње између Кине и Балкана и њене могућности у оквиру ‘Сарадње 16+1’ и иницијативе ‘Појас и пут’” у *Нови пут свиле: Балканска перспектива политичко-безбедносни аспекти*, Ур. Владимир Н. Цветковић, Факултет безбедности, 2016, стр. 9.

¹¹ Јасминка Симић, *Економски појас новог пута свиле: кинески продор на запад или одговор на азијске изазове*, Међународна политика, Вол. LXVII, бр. 2–3, стр. 196–216, Институт за међународну политику и привреду, 2015, стр. 201

¹² Велики мост на Дунаву у Земуну код Београда је први такав инфраструктурни пројекат који су кинеске компаније изградиле у Европи. Модернизација пруге Београд-Будимпешта, рад на аутопутевима, преузимање власништва у Железари Смедерево, долазак Кинеске Банке, укидање виза између Србије и Кине итд. Све ово представља чињеницу да Србија постаје „први стратешки партнер”. Србија, као и друге земље у региону, идеално је место за кинески приступ Европи и њеном тржишту.

политичке, економске интервенције су нешто што су западне велике силе присвојиле као саставни део своје „изузетности“, а све под окриљем демократије, људских права, владавине права... Уствари иза свих ових вредности стоје заштита и остварење њихових стратешких интереса.

„Нови пут свиле” (или „Појас и пут”) представља веома велики стратешки интерес Кине, али и значајан сигурносни изазов како за Кину тако и за читав тренутни светски поредак. Нови пут свиле не представља само инфраструктуру за нову транспортну мрежу него ће представљати пут ка остваривању нових и дубљих односа НР Кине и земаља које се налазе на траси тог пута.¹³ Читава тренутна економска и политичка структура светског поретка је у светлости нарастања двеју сила, Руске федерације и НР Кине, ка потпуним суперсилама. Сједињене Државе сигурно ће одговорити на овај изазов. Кина по први пут у својој дугој историји промовише своје интересе глобално, као и свака велика сила. Питање је како ће САД на то гледати и на које ће се начине супротставити том нарастајућем утицају Кине у читавом свету, а посебно на Балкану. Неки аутори сматрају да су Сједињене Америчке Државе још увек убедљиво најмоћнија светска сила у економском, политичком и војном погледу.¹⁴ Такође, чињеница је да је мека моћ САД у Европи је веома велика. Чак се понекад чини да је Европска Унија снажни потпарол и послушник САД него ли самостални субјект у међународним односима. На ово се надовезују традиционалне жеље Европљана, који очекују да се америчким новцем и војном снагом реше економски и безбедносни проблеми за чије решавање ЕУ није способна.¹⁵ Са друге стране учешће и присуство НР Кине у региону Источне и Централне Европе представља изазов за Брисел.¹⁶ Са друге стране „Кина данас поседује огромне капацитете да сама себе одбрани од сваке претње споља, али је истовремено одлучна да одржи мирољубив поредак у циљу сопственог развоја и развоја целог света“¹⁷ Ова констатација је веома важна јер указује да Кина не жели сукоб ни са једном државом света али да је са друге стране способна да своје интереса

¹³ Dragan Pavličević, *China's New Silk Road takes shape in Central and Eastern Europe*, China Brief, Volume Volume XV, January 9, 2015. p. 9.

¹⁴ Зоран Драгишић, „Безбедносни идентитет Балкана и Нови пут свиле“, у *Нови пут свиле: Балканска перспектива политичко-безбедносни аспекти*, ур. Владимир Н. Цветковић, Факултет безбедности, 2016, стр. 75.

¹⁵ Зоран Драгишић, *op. cit.*, стр. 75

¹⁶ Драган Павлићевић, *op. cit.*, p. 10.

¹⁷ E.I.R.Strategic Alert, Weekly Newsletter, Volume 29, No. 37 – September 10, 2015.

заштити на сваки начин па чак и војно. Управо у овој чињеници лежи изазов који се тиче војне безбедности новог пута свиле. Ако се осврнемо на последњих тридесет година лако можемо извући закључак да су САД своје интересе штитиле и остваривале и кроз креирање атмосфере у појединим државама и регионима који могу довести до оружаног сукоба, било унутрашњег или међународног.¹⁸

Питање сарадње међу земљама овог региона може бити веома важан сигурносни изазов за пројекат „Појас и пут”. Тренутна ситуација указује на то да у блиској будућности ова област неће достићи очекивану политичку агилност. Овај геополитички простор неће се у потпуности стабилизирати у блиској будућности. Безбедносне изазове за „Појас и пут” на овом простору могу се грубо поделити на глобалне и регионалне. Подела ризика и претњи реализацији овог пројекта може се поделити на оне који произилазе и оружане претње, односно прење од примене неког облика силе у спречавању или ометању реализације пројекта, и оне које произилазе из других ризика које представљају опасност у читавом свету.

Глобалне безбедносне проблеме, сиромаштво, незапосленост, еколошке претње, неконтролисане миграције, тероризам, организовани криминал и друге системске претње представљају претњу глобалном пројекту „Појас и пут”.

Неки аутори безбедносна питања „Појаса и Пута” и „16 + 1” деле на глобалне и регионалне.¹⁹ Међу глобалне сврставају оне стратешке изазове који проистичу из става САД и најважнијих европских држава према глобалној позицији Кине и евентуалном противљењу реализацији пројекта у оквиру иницијативе „Један појас, један пут”; дакле уколико ове државе у реализацији овог пројекта видр опасност за своје стратешке интересе неће се либити да предузму све кораке да онемогуће реализацију овог пројекта. Следећа глобална опасност лежи у ставовима великих мултинационалних компанија и њиховим активностима у заштити, првенствено економских и пословних интереса. Реалност у међународним односима је постојање оружаних формација које могу

---

¹⁸ Више о облицима оружаних сукоба у Милош Јончић, „Савремене тенденције у развоју међународног хуманитарног права”, у *Савремени међународни економски и правни поредак*, ур. Сања Јелисавец Трошић, Институт за међународни политику и привреду, Београд, стр. 253-279.

¹⁹ Зоран Драгишић, *op. cit.*, стр. 75.

бити ангажоване од стране било ког субјекта у међународним односима. У циљу заштите или остваривања неког интереса мултинационална компанија може ангажовати постојеће „корпоративне агенте“²⁰ или пак формирати својеврсне видове оружаних формација.

- Глобалне изазове чији су носиоци велике мултинационалне корпорације које у реализацији пројеката у оквиру „Једног појаса, једног пута“ виде угрожавање својих интереса;
- Оригинерни регионални изазови везани за балканске етничке и религијске сукобе који могу угрозити реализацију пројеката у оквиру иницијативе 16+1;
- Оригинерни регионални изазови везани за балканске организоване криминалне групе;
- Деривирани регионални изазови везани за покушаје регионалних сила и глобалне терористичке мреже да, користећи своје балканске агентуре, прикривено делују против кинеске иницијативе;
- Деривирани регионални изазови везани за покушаје унутрашњих непријатеља Кине да, користећи простор Балкана, покрену антикинеске акције;

Државе које се ушле у програм иницијативе „16 + 1“ се у многим својим геостратешким питањима ослањају на САД и ЕУ. У ситуацији да САД тражи од држава Централне и Источне Европе да одустану од иницијативе „16 + 1“ неке од држава би попустиле под овим притиском. Други значајан изазов би био да САД стовре такве околности у којима би државе, које иначе не би самовољно одустале, морају да одустану како би заштитили своје државне и националне интересе.

Велике кинеске инвестиције, од којих земље Централне Европе и Балкана очекују опоравак својих економија, нужно ће довести до успостављања политичког утицаја Кине. Реакције САД на раст кинеског утицаја у Европи, као и став који ће Француска, Немачка и Велика Британија и друге земље имати о овоме, дефинишу сигурносну природу иницијативе 16 + 1, као и судбину „Појаса и пута“.

---

²⁰ Више о „корпоративним агентима“ и њиховом првном статусу у: Miloš Jončić, „Savremene tendencije u razvoju međunarodnog humanitarnog prava“, u *Savremeni međunarodni ekonomski i pravni poređak*, ur. Sanja Jelisavac Trošić, Institut za međunarodni politiku i privredu, Beograd, str. 253-279.

Америка у својим тежњама да задржи себе као једину супер силу може да предузме кораке како би дестабилизovala Кину. То може да учини првенствено кроз дестабилизацију ситуације у Јужном Кинеском мору, затим да се умеша у решавање односа између Северне и Јужне Кореје. Нетреба искључити ни могућност да на у самој Кини активирају неки сценаријо који су извршили на Косову, у Ираку, Либији, Сирији. Њихова потенцијална мета и оруђу може да буде провинција Синђанг²¹. Ако знамо да у овој северозападној кинеској провинцији живи већинско муслиманско становништво, Ујгури, који већ дуго захтевају територијалну независност јасно је да ова провинција може да буде потенцијална мета за дестабилизацију читаве Кине. У последњих неколико година, појачани су терористички напади за које кинеске власти сматрају одговорним сепаратистичке организације Покрет за независност источног Туркестана (забрањен у Кини) и Светски Ујгурски конгрес, а Кина страхује и да би Синђанг могао да постане кинеско Косово, због чега у Уједињеним нацијама снажно подржава Србију у очувању суверенитета и територијалног интегритета, непризнавањем једнострано проглашене независности Косова и Метохије.²² Кина је подржала Србију и у покретању истраге Уједињених нација о трговини органима током и после војне интервенције НАТО-а на Косову и Метохији 1999. године. У прилог додатног разлога могуће забринутости власти у Пекингу због јачања сецесионистичких покрета говори податак да у Кини живи 56 признатих етничких мањинских заједница.²³

Најопаснији политички пројекат који угрожава интересе неколико балканских држава и директно може изазвати нестабилност у пројекту „Један појас један пут” је „Велика Албанија”. Верујемо да то не може озбиљно угрозити имплементацију пројеката у оквиру ове иницијативе

²¹ Синђанг (кин. нова граница) је северозападни регион. ванични назив је Аутономна регија Ујгурског народа је званични назив. Укупна површина је око 1.600.000 км² са и тамо живи око 21 милионом становника. Становништво чине 34 етничке заједнице, а већина су Ујгури турског етничког порекла (45%), концентрисани у југозападном делу Таримског басена око града Турпан, Хан Кинези (41%) у главном граду Урумчију, Казаси (7%), Хуи (5%) или Кинези муслиманске вероисповести, Киргизи, Монголи, Тадици, Руси. Званични статистички подаци од 2012. показују да по богатству Синђанг заузима 25. место (поседује резерве нафте, гаса и злата) од 29 кинеских области и да је у групи најмање развијених

²² Јасминка Симић, *op. cit.*, Међународна политика, Vol. LXVII, бр. 2–3, стр. 196–216, стр. 199.

²³ *Ibid.*

јер Кина не показује жељу да фаворизује било коју земљу региона на рачун интереса других чланова ове иницијативе. То доказују активни пројекти које је Кина покренула са балканским земљама.

Сукоб македонских снага безбедности са албанским терористима у Куманову, у мају 2015. године, који је, као и претходни догађај, подстакао дебат унутар региона о аспирацијама, али и положају Албанаца и њиховом односу са сународницима и суседима.²⁴

на односе у овом региону негативно утичу и спољни фактори, као што су светска економска криза и криза у Европској унији, обнављање хладноратовских тензија између Русије и Запада, глобални сукоб са радикалним политичким исламом и тероризмом... И сама темељна начела на којима се заснива регионална сарадња на Западном Балкану део су истих проблем.²⁵

Актуелна избегличка криза је на постојеће велике проблеме Западног Балкана додала и овај који се не може решити без још једног нивоа тешње и дуготрајне сарадње – са Европском унијом. Уз многе изазове, ово би могла да буде и прилика за Западни Балкан да се учи сарадњи и допринесе јој, тј. да помогне и себи, помажући другима.²⁶

Један појас један пут је важан за земље Европе као део укупног односа између европских земаља и Кине, стога је тешко очекивати да постоји поремећај сарадње између балканских држава и Кине од стране европских држава.²⁷

Слична ситуација као у региону „Западног Балкана“ може се наћи и у државама Централне Азије и Централне и Источне Европе, које су биле део совјетске зоне утицаја током Хладног рата. Након хладног рата су то постале територије са сложенем безбедносном ситуацијом.²⁸ Утицај великих сила посебно Русије и САД су од круцијалног значаја за

²⁴ Јован Теокаревић, „Ограничења регионалне сарадње“, у *Изазови спољне политике Србије*, ур. Јелица Минић, Европски покрет, Београд, 2015. стр. 43.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ *Ibid.*

²⁷ Жарко Обрадовић „Појас и пут“: Балканска перспектива (политичко-безбедносни аспекти), *Нови пут свиле: Балканска перспектива политичко-безбедносни аспекти*, ур. Владимир Н. Цветковић, Факултет безбедности, 2016, стр. 84.

²⁸ Сања Арежина, *Кинески „Нови пут свиле“ и Балкан*, Култура полиса, год. XII (2015), посебно издање, Култура – Полис Нови Сад, Институт за европске студије Београд, стр. 167-188.

стабилност у овом региону. Утицај који Москва има у њима и даље је велики, нарочито ако се узме у обзир интензитет трговинских, политичких и пословних веза између њих. Стога је за Кину од великог значаја да Русија није против реализације овог пројекта.²⁹ Иако на релацији Пекинг-Москва већ дуго постоји „оса погодности“ постојала је могућност да ће страх од „кинеске претње“ и сумња у амбиције Кине (контрола енергетских извора у Централној Азији и заобилажење Првог и Другог континенталног моста Транс-сибирске железнице приликом стварања логистичких коридора са Европом) утицати негативно на сарадњу две силе у оквиру пројекта пута свиле.³⁰ Поједини руски политичари „Појас и пут“ сматрају штетним по руске глобалне интересе, а кинески привредни продор на руски Далеки исток уз неповерење које руске регионалне власти показују према инвеститорима из најмногољудније земље на свету често отежавају развој економске сарадње. Међутим, одмах после форума, сам председник Путин показао је оптимизам у овом погледу, рекавши да нема основа за страх да ће кинеска економија „преузети контролу над руском“.³¹

Треба се осврнути и на директан однос Сједињених Америчких Држава на пројекат „Један појас, један пут“. Још увек САД нису представиле коначну стратегију према овом пројекту. Ако перцепирамо овај пројекат као претензије Кине да постане велика сила на глобалном нивоу, морамо бити обазриви али и скептични о томе како ће САД реаговати на овај пројекат. У међувремену снабдева информацијама и гледа у ком правцу ће предложена иницијатива ићи. Тврдња да „Један појас, један пут“ представља кинески „Јужни ток“, према његовом значају за читаву међународну заједницу, наводи и на чињеницу да „Јужни ток“ није успео управо због снажног противљења САД.

Према тврдњама неких аутора САД су и даље једина глобална сила и оне стоје на становишту да њихови национални интереси се морају заступати и бранити широм света. У последњих десет година покренуле су рат против Ирака и Авганистана, представиле свој план за велику

²⁹ Сања Арежина, *Кинески „Нови пут свиле“ и Балкан*, Култура полиса, год. XII (2015), посебно издање, Култура – Полис Нови Сад, Институт за европске студије Београд, стр. 167–188.

³⁰ Bobo Lo, *The Axis of Convenience: Moscow, Beijing and the New Geopolitics*, Chatham House, London, Brookings Institution, Washington D. C., (2008), p. 15.

³¹ https://rs.rbth.com/politics/2017/05/17/kako-putin-planira-da-unovchi-projekat-jedan-pojas-jedan-put_764324

Централну Азију, иницијативу за велики Блиски исток и план новог пута свиле са циљем остварења економске добити.³² Када су у питању пројекти других држава у којима Вашингтон није имао удела у већини случајева је пуштано да се преговори доведу до краја, потпишу споразуми и уложи новац, а онда се деловало у складу са америчким интересима.³³ Пример за то су неколико афричких држава богатих нафтом у које је Кина инвестирала у претходним годинама, а у којима су се десиле политичке и економске кризе које су кулминирале оружаним сукобима.³⁴

Поједини потези америчког руководства, попут подршке коју је амерички председник Барак Обама (Barack Obama) дао Влади у Атини (Грчка), наводе на закључак да је амерички интерес да Кини не дозволи улазак у Европу, и самим тим да се не реализује ни кинески пројекат изградње пута свиле.³⁵

* * *

Балкан, у безбедносном смислу, представља најосетљивије подручје које се налази у оквиру иницијативе 16+1.³⁶ Регион Балкана имао је веома бурну историју коју су обележили бројни ратови, локалне кризе и крвави сукоби који су се често са Балкана ширили и на друге делове Европе.³⁷

Главни изазов на простору Балкана који се тиче и оружане нестабилности јесте питање статуса Косова и Метохије, односно за незаконито самопроглашење тзв. „Републике Косово“. Србија, Грчка и Румунија су једине државе овог региона које нису признале једнострано проглашење независности тзв. „Републике Косово“. Ово питање је за Републику Србију стратешко и као такво постављено у центар државних и националних интереса. Признавањем смопрокламоване тзв. државе Косово остале државе региона су упутиле јасну поруку да су против државних и националних интереса Србије. Ово питање може представљати посебну опасност за реализацију пројекта „Један појас

³² Сања Арежина, *op. cit.*, Култура – Полис Нови Сад, Институт за европске студије Београд, стр. 167–188.

³³ *Ибид.*

³⁴ *Ибид.*

³⁵ *Ибид.*

³⁶ Зоран Драгишић, *op. cit.*, стр. 75.

³⁷ *Ибид.*

један пут“. Уколико се погледају геостратешки утицаји овог питања могу се уочити сви ризици који произилазе из овог нелегалног и у међународном праву не утемељеног једностраног акта Приштине. Пруга Солун-Београд-Будимпешта пролази једним делом у непосредној близини административне линије између Србије и њене јужне покрајне. Како је ова квази држава Косово креирана на леђима терористичке организације Ослободилачка војска Косова (ОВК) видљива је опасност да се терористичким акцијама група које долазе са простора тзв. „Републике Косово“ успори, отежа или потпуно спречи кретање робе овом пругом и посредно утиче на реализацију читавог пројекта „Појас и пут“. На основу низа каснијих активности, али и докумената, покровитељ и креатор ове квази државе су директно Сједињене Америчке Државе, уз подршку својих партнера из Европске уније. Уколико САД увиде опасност од реализације пројекта „Појас и пут“ неће се либити да искористе и капацитете до јучерашњих терориста са простора Косова и Метохије.

После дешавања од 27. марта 2018. године и киднаповања³⁸ високог државног службеника Републике Србије, Директора Владине канцеларије за Косово и Метохију Марка Ђурића можемо бити сигурни да неке западне силе желе да дестабилизују овај регион. Као главни разлог оваквог понашања неких моћних држава са запада познаваоци прилика и стручњаци проналазе у нарастајућем утицају Руске Федаерације на овом простору. Ипак, не треба потпуно одбацити могућност да се као додатни мотив, код тих сила са запада, не јавља управо спречавање реализације кинског пројекта „Појас и пут“.

Како Кина није признала независност Косова, што потврђује у готово свим активностима у Савету Безбедности УН, могуће је да баш зато њени интереси буду сметња Албанцима са Косова и Метохије.

---

³⁸ Искоришћен је израз „Киднаповање“ јер привођење, хапшење, лишавање слободе могу предузети само легални припадници полицијских снага у колико имају одређене индиције или правни основ за привођење. У овом случају је начињено више правних пропуста. Прво, није постојао правни основ за привођење, нити основана сумња да је Ђурић извршио било какав прекршај или кривично дело што би такође било основ за акцију полицијских службеника тзв. Републике Косово. Друго, саме полицијске снаге су грубо прекршиле међународне споразуме по којима је кретање специјалних полицијских снага, наоружаних тзв. „дугим цевима“ (назив за тешко аутоматско оружје), забрањено на северном делу српске јужне покрајне. Управо из ових разлога њихова акција представља класичан противправни акт.

„Стара историјска аспирација Албанаца да створе тзв. „Велику Албанију“ представља најопаснији политички пројекат који угрожава интересе неколико балканских држава и директно производи нестабилност. Сматрамо да ово не може озбиљно угрозити спровођење пројеката у оквиру ове иницијативе јер Кина не показује жељу да било коју државу региона фаворизује на рачун интереса других чланица ове иницијативе. То доказују и активни пројекти које је Кина покренула са балканским државама“.³⁹ Констатација да креирање „Велике Албаније“ не може озбиљно угрозити спровођење пројекта „Појас и пут“ не сме се узети са сигурношћу. Није питање директног спречавања реализације пројекта, већ предузимање таквих мера и акција које би реализацију у мноме успориле и можда довеле у перспективи до одустајања од пројекта „Појас и пут“. Албанци са Косова сами не могу значајно наштетити овом пројекту, али као продужена рука својих налогодаваца из Америке могу бити значајан безбедности изазов.

Питање Косова и Метохије је главни изазов, али поред њега постоји и оптерећење константном кризом у Босни и Херцеговини. Ова криза је уз слабљење и јачање интезитета присутна још од деведесетих година 20. века. Управо ова криза може бити злоупотребљена од стране исламистичких терориста. Када је у питању БиХ у односе се поред постојњих кључних играча укључује и једна регионална сила - Турска. Исламистички тероризам путем својих ћелија свуда у свету воде глобални Цихад. Своје ћелије имају и на територији већ поменуте провинције Сиђанг. На простору БиХ постоје проблеми који се крећу од потпуне централизације и мењања Дејтонског споразума што би довело до нестанка Републике Српске до истицања захтева за већом самосталношћу па чак и одвајања Републике Српске.⁴⁰ Било каква дестабилизација БиХ довела би до мешања и Републике Србије и Хрватске, а то би ставило под велики знак питања могућност даљег учествовања у пројекту „Појас и пут“ и иницијативе „16 + 1“. Сукоби у Босни и Херцеговини имају своју унутрашњу динамику, међутим, стране силе би политичке несугласице у овој земљи могле да искористе као средство за заустављање иницијативе 16+1 и искључивање Кине из овог дела Европе.⁴¹

³⁹ Зоран Драгишић, *op. cit.*, стр. 78.

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ *Ibid.*

Посебан изазов представљају неке ситуације које нису директно изазване сукобима, како оружаним сукобима тако и свим оним применама силе које према дефиницији не потпадају под оружане сукобе у складу са правилима међународног права. Ту спадају „Масовне катастрофе“ са тешким последицама према људима, али и према животној средини. Под изразом „катастрофе“ подразумевају се изненадни и разарујући догађаји на широком (глобалном) плану чије су последице смрт, разарање и патња широких размера.⁴² Последњих деценија све учесталије масовне катастрофе довеле су до интензивирања напора да се створе механизми који требају да предвиде могуће масовне катастрофе, а у случају када се догоде да што пре помогну одређеном подручју и да на крају санирају последице. Извори катастрофа су различити: од природних катастрофа и пандемија, преко несрећа изазваних непажљивим односом човака према природи до нових видова терористичких напада уз помоћ НХБ оружја.⁴³ Када се на ово дода пораст других ризика у свету попут све веће глади, пораста броја избеглица и емиграната јасно је колико ови проблеми могу утицати на готово сваки сегмент реализације пројекта „Појас и пут“. Такође, појава све већих епидемија болести које чак и циљано могу бити активирани представља посебан изазов за овај пројекат. Државе које реализују пројекат, а Кина на првом месту мора да буде спремна да одговори на ове изазове.

ЗАКЉУЧАК

Како је НР Кина креатор пројекта појас и пут она мора бити и креатор главних механизма за превазилажење свих ових изазова. Ризици који могу произаћи из употребе силе, у државама и регионима кроз које пролази „Појас и пут“, могу се умањити или неутралисати кроз активност Кине у међународним институцијама и форумима и заузимањем става да се међународно право мора поштовати у свакој ситуацији. У таквим ситуацијама Кина се може наћи на супротној страни у односу на реализацију интереса САД али тада Кина мора да активира своје билатералне активности (првенствено питање спољног дуга) како би заштитила реализацију свог стратешког пројекта. Кина мора да

⁴² Дефиниција преузета из: Владан Јончић, „Катастрофе и људска права“ *Правни живот*, Удружење правника Србије, Београд, 14/2009.

⁴³ Владан Јончић, „Катастрофе и људска права“, *Правни живот*, Удружење правника Србије, Београд, 14/2009.

предузме све могуће активности како би остварила сарадњу са великим мултинационалним компанијама како би им указали да „Појас и пут“ не представља претњу пословним интересима тих компанија. Такође, кроз захтев за применом међународног права мора да спрече формирање нових агенција које располажу апаратом примене силе.

Кина у сарадњи са државама које се налазе на овом путу мора да формира неколико механизма. Првенствено механизме који могу да одговоре на безбедносне изазове који могу произаћи из употребе силе. Многи су субјекти у међународним односима који могу да нашkode реализацији „Појас и пут“. Неке терористичке организације су промениле начин извођења својих оружаних напада, чак су се делом и циљеви њихових активности променили. Док су раније само тежили терору, данас се њихови циљев могу окарактерисати и као сецесионистички, јер у многим државама предузимају акције и оружану борбу како би формирали своје државе. У Сирији циљ терориста јесте стварање муслиманског калифата, дакле независне државе на простору суверене државе. „Појас и пут“ је пројекат који афирмативно утиче на читаву међународну заједницу и развија даљу сарадњу међу свим државама, а да притом нема за циљ никакве негативне утицаје ни на чије интересе. Управо ово може бити разлог да постане мета терористичких напада. Да би се предупредила ова безбедносна претња неопходно је развити механизме којима би се спречиле било какви терористички напади на инфраструктуру и друге материјалне ресурсе. Такође, требало би развити својеврстан облик форума који би чинили битни чиниоци и институције из држава које се налазе на траси новог пута свиле, а чији би задатак био да прате, укажу на потенцијалне непосредне претње. Сличан форум би могао да се формира и за превентивно деловање или деловање у првом моменту за случајеве неких масовних катастрофа, како би у првом тренутку обезбедили све потребне информације, али и предузели активности у отклањању последица тих акцидентних и елементарних катастрофа. Свакако да циљ ових активности би био усмерен у брзу санацију штете која је, на било који начин, нанета инфраструктури али и другим ресурсима пројекта „Појас и пут“.

Када је реч о региону „Западног Балкана“ посебно би било добро успоставити снажну и разгранату мрежу праћења ситуације и посебно формирати одељења у оквиру мреже која ће се бавити безбедносним изазовима и претњама. Циљ ових одељења би био праћење ситуације и могућност брзог обавештавања свих релевантних међународних актера у случају неке дестабилизације или неке активности која може довести

до угрожавања „Појас и пут“ пројекта, али и читаве међународне заједнице. У савременим међународним односима најбинији сегмет јесте брзо деловање и брзо прикупљање релевантних података како би се изабрао најефикаснији начин деловања. На овај начин Кина би преко пројекта „Појас и пут“ у многоме помогла читавој међународној зајеници а и на својеврстан начин постала прихватљива чак и оним актерима у међународним односима који не гледају благонаклоно на овај велики пројекат.

Пројекат „Појас и пут“ јесте велики пројекат пред којим стоје многи изазови, чак и они безбедносног карактера, али је питање његове реализације искључиво у рукама Кине и држава које се налазе на овом путу.

ЛИТЕРАТУРА

- Bobo Lo, *The Axis of Convenience: Moscow, Beijing and the New Geopolitics*, Chatham House, London, Brookings Institution, Washington D. C., (2008), p. 15.
- Др Лонг Јинг, „Будућност сарадње између Кине и Балкана и њене могућности у оквиру „Сарадње16+1“ и иницијативе „Појас и пут“ у *Нови пут свиле: Балканска перспектива политичко-безбедносни аспекти*, ур. Владимир Н. Цветковић, Факултет безбедности, 2016
- Dragan Pavličević, *China's New Silk Road takes shape in Central and Eastern Europe*, China Brief, Volume Volume XV, January 9, 2015. p. 9.
- E.I.R.Strategic Alert, Weekly Newsletter, Volume 29, No. 37 – September 10, 2015.
- Јасминка Симић, *Економски појас новог пута свиле: кинески продор на запад или одговор на азијске изазове*, Међународна политика, Институт за међународну политику и привреду, Vol. LXVII, бр. 2–3, стр. 196–216, 2015.
- Јелица Минић, „Промењени контекст проширења Европске уније – шта да се ради?“, у *Изазови спољне политике Србије*, ур. Јелица Минић, Европски покрет, Београд, 2015. стр. 24.
- Јован Теокаревић, „Ограничења регионалне сарадње“, у *Изазови спољне политике Србије*, ур. Јелица Минић, Европски покрет, Београд, 2015. стр. 43.
- Милош Јончић, „Генеза неутралности у изворима међународног права“ у: *Утицај војне неутралности србије на безбедност и стабилност у*

- Европи*, ур. Срђан Т. Кораћ, Институт за међународну политику и привреду, Hanns Seidel Stiftung – Канцеларија за Србију и за Црну Гору, Београд, 2016. стр. 11-29.
- Miloš Jončić, „Savremene tendencije u razvoju međunarodnog humanitarnog prava“, u *Savremeni međunarodni ekonomski i pravni poredak*, ur. Sanja Jelisavac Trošić, Institut za međunarodni politiku i privреду, Beograd, str. 253-279.
- Зоран Драгишић, „Безбедносни идентитет Балкана и Нови пут свиле“, у *Нови пут свиле: Балканска перспектива политичко-безбедносни аспекти*, ур. Владимир Н. Цветковић, Факултет безбедности, 2016, стр. 75.
- Жарко Обрадовић „Појас и пут“: Балканска перспектива(политичко-безбедносни аспекти), *Нови пут свиле: Балканска перспектива политичко-безбедносни аспекти*, ур. Владимир Н. Цветковић, Факултет безбедности, 2016, стр. 84.
- Игор Баришић, Мирослав Талијан и Хатица Бериша, *Балкан – изазови, ризици и претње*, Војно дело, Министарство одбране Републике Србије, (2) лето/2014, година LXVI, стр. 72–92.
- Сања Арежина, *Кинески „Нови пут свиле” и Балкан*, Култура полиса, год. XII (2015), посебно издање, Култура – Полис Нови Сад, Институт за европске студије Београд, стр. 167-188.
- Владан Јончић, „Катастрофе и људска права“ *Правни живот*, Удружење правника Србије, Београд, 14/2009.